

Körmös

A 25. Magyar Filmszemle előtt korábbi sikeres filmeket mutattak be a Magyar Televízióban, köztük Jancsó Miklós 1966-an készített Szegénylegények című alkotását. Kisdiákként láttam először a filmet. Nem sokat értettem belőle. A mezítelen női testek látványa minden esetre érdekes volt a számomra. Ne feledjük el, az 1960-as évek második felét éltük Magyarországon, én is közelebb voltam a 10. életévemhez, mint a 14-hez.

Később — így most is — azon csodálkoztam, hogy miért mondhat mást egy film a történelemtől, mint a tények. Miért használhat olyan jelképeket, eszközöket, melyek történelmileg hamisak? Hogy mire gondolok? Jancsó Szegénylegények filmjében állandóan feltűnnek a kakastollas csendőrök (?), zsandárok (?). Miért a két kérdőjel? 1867-ben a kiegyezést követően feloszlatták Magyarországon a császári királyi zsandárezredek. A közbiztonság teendőinek ellátását újra az országos- és helyi hatóságokra ruházták át. Ez volt az utolsó pandúr korszak kezdete, csendbiztosokkal, pandúrokkal. Csendőrök csak 1881 után jelentek meg Magyarországon, mivel az intézmény felállításáról az 1881. évi III. törvénycikk intézkedett, melyet az uralkodó 1881. február 14-én szentesített. Előzőleg csupán Erdélyben és Horvát-Szlavonországban működött császári és királyi csendőrség, mely 1876-ban került a magyar kormány felügyelete alá. Ráday Ge-deon még pandúrokkal számolta el az alföldi betyárvilágot 1869 és 1871 között, elfogva Rózsa Sándort is. Hogy miért kellett ehhez a filmben az akkor még nem létező csendőröket, a még fel nem állított magyar királyi honvédséget felhasználni, mindezt egy — szintén történelmietlen — vesszőfutással „tarkítani”?

Nem hiszem, hogy a művészi szabadság korlátozását jelenti, ha a történelemből vett ötletek alapján készített filmek nem térnek el a tényektől, de legalábbis nem kevernek össze korokat, személyeket és eseményeket, melyek összekeverése, a tények háttérben maradása nem egy szakmunkában is tucatnyiszor volt megfogható az elmúlt évtizedekben.

Igaz, a Jancsó-film mindezek ellenére Jancsó-film marad.

